

Αγαπητές αναγνώστριες, αγαπητοί αναγνώστες των *Μουσικοπαιδαγωγικών*,

το 23ο τεύχος του περιοδικού μας *Μουσικοπαιδαγωγικά*, μας βρίσκει στον απόηχο του 10ου Διεθνούς Συνεδρίου της Ε.Ε.Μ.Ε. με τίτλο «Μουσική διδασκαλία-μάθηση σε ποικίλα περιβάλλοντα: λειτουργίες, αξίες, αναστοχασμοί». Το πλούσιο και αποτελεσματικό αυτό συνέδριο συνδιοργανώθηκε από την Ε.Ε.Μ.Ε. και το Τμήμα Μουσικών Σπουδών του Ιονίου Πανεπιστημίου, και φιλοξενήθηκε στις εγκαταστάσεις του Ιονίου Πανεπιστημίου στο νησί της Κέρκυρας μεταξύ 31 Οκτωβρίου και 2 Νοεμβρίου 2025. Ήταν μεγάλη μας χαρά να βρεθούμε με πολλά μέλη της Ε.Ε.Μ.Ε. δια ζώσης, καθώς το προηγούμενο δια ζώσης συνέδριο (8ο) είχε πραγματοποιηθεί το 2018 στη Θεσσαλονίκη, και το 9ο πραγματοποιήθηκε εξ αποστάσεως λόγω της πανδημίας Covid-19.

Φαίνεται να οδεύουμε σε μία κανονικότητα, ή καλύτερα μία νέα εποχή, μετά τις ριζικές και κομβικής σημασίας αλλαγές και αναδιοργανώσεις που γνωρίσαμε κατά τη διάρκεια και μετά την πανδημία. Θέλουμε να ελπίζουμε ότι η μουσική εκπαίδευση θα συνεχίσει να καλλιεργεί τη χαρά, την ελπίδα, τη δημιουργικότητα, το ομαδικό πνεύμα, την κριτική σκέψη και τις συνεργασίες στο σχολικό περιβάλλον. Αισιοδοξούμε ότι η μουσική παιδαγωγική συνεχίζει να αγκαλιάζει, και μάλλον ακόμα πιο έντονα, τη μουσική διδασκαλία, μάθηση και πράξη εντός και εκτός εκπαιδευτικού πλαισίου, σε κοινοτικές, διαγενεακές, τυπικές, μη-τυπικές και άτυπες, και γενικά κάθε είδους μουσικοτροπίες στη ζωή όλων των ανθρώπων.

Το 23ο τεύχος των *Μουσικοπαιδαγωγικών* φιλοξενεί άρθρα που άπτονται ποικίλων θεματικών. Αναφέρονται στην ιστορική μουσική παιδαγωγική, την κοινοτική μουσική, τη μουσική τεχνολογία, τη διδακτική της λαϊκής μουσικής, καθώς και μία μετα-έρευνα που αφορά στο περιοδικό μας. Χαιρόμαστε που το περιοδικό φιλοξενεί ποικίλες προσεγγίσεις και αναδεικνύει τα πολλά και διαφορετικά μουσικοπαιδαγωγικά επιστημονικά ενδιαφέροντα των ερευνητών του ελληνικού χώρου.

Στο πρώτο άρθρο του τεύχους με τίτλο ***Το έργο «Ρυθμικά Παίγνια» της Αικατερίνης Λασκαρίδου: Μουσικοπαιδαγωγική πρωτοπορία στην ελληνική εκπαίδευση στα τέλη του 19ου αιώνα*** η Χρυσάνθη Ζεπάτου και ο Θεοχάρης Ράπτης θέτουν στο επίκεντρο της έρευνάς τους ένα έργο το οποίο επηρέασε καθοριστικά τις μουσικοπαιδαγωγικές, αλλά και ευρύτερα τις παιδαγωγικές εξελίξεις στην Ελλάδα. Η σημαντικότερη συμβολή του έργου εντοπίζεται στους τρόπους με τους οποίους προώθησε την ενσωμάτωση του τραγουδιού στο παιχνίδι του παιδιού με τρόπο φυσικό και αβίαστο. Αυτό με τη σειρά του άφησε ένα σημαντικό αποτύπωμα στις μουσικοπαιδαγωγικές εξελίξεις που ακολούθησαν, μέσα από την ιδιαίτερη θέση που τελικά κατέκτησε το μουσικό παιχνίδι των παιδιών σε αυτές κατά τη διάρκεια του 20ού αιώνα. Στο συγκεκριμένο έργο βλέπουμε τον τρόπο με τον οποίο παιδαγωγικές ιδέες και πρακτικές από την Ευρώπη προτάθηκαν να εφαρμοστούν στη χώρα μας, ενώ αναδεικνύεται μια παιδοκεντρική προσέγγιση που αντιμετωπίζει το παιδί ως σωματική και ψυχοπνευματική ολότητα. Η

ιστορική απόσταση μάς επιτρέπει να δούμε καλύτερα τις συνδέσεις της μουσικής εκπαίδευσης με τις ευρύτερες ιστορικές και κοινωνικές εξελίξεις σε κάθε εποχή, ενώ παράλληλα διαπιστώνουμε και τα αποτυπώματα αυτών των διεργασιών στη μουσική εκπαίδευση ακόμη και σήμερα.

Στο δεύτερο άρθρο του περιοδικού με τίτλο ***Το ομαδικό τραγουδι ως εργαλείο κοινοτικής μουσικής σε Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας: Μια πιλοτική έρευνα***, η Ευπραξία Φαρμάκη και η Μίτση Ακογιούνογλου αναδεικνύουν τις δυνατότητες συμβολής του ομαδικού τραγουδιού στη βελτίωση της ποιότητας ζωής ενήλικων ατόμων που φοιτούν σε Σχολείο Δεύτερης Ευκαιρίας. Το άρθρο περιγράφει μία ποιοτική έρευνα που πραγματοποιήθηκε σε Σχολείο Δεύτερης Ευκαιρίας και μελέτησε πώς το βίωμα του ομαδικού τραγουδιού επέδρασε στη μουσική εμπλοκή των ενήλικων συμμετεχόντων και στην ενίσχυση των μεταξύ τους σχέσεων. Η κοινοτική μουσική διαρκώς κερδίζει έδαφος ως κλάδος της μουσικής παιδαγωγικής και ως ανεξάρτητο πεδίο. Η συμβολή της κοινοτικής μουσικής σε λιγότερο τυπικά πλαίσια, όπως τα σχολεία δεύτερης ευκαιρίας, είναι σημαντική, καθώς, όπως αναδεικνύει η παρούσα έρευνα, το ομαδικό τραγουδι φαίνεται ότι ενθάρρυνε τη μουσική εμπλοκή των συμμετεχόντων και ενίσχυσε τους κοινωνικούς δεσμούς μεταξύ τους με ποικίλους τρόπους.

Στο τρίτο άρθρο του τεύχους με τίτλο ***Digital Little Music Makers: αξιοποίηση αναδυόμενων και εμβυθιστικών τεχνολογιών, τεχνητής νοημοσύνης και πρακτικών STREAM στη μουσική διδασκαλία-μάθηση***, ο Γιάννης Μυγδάνης εστιάζει στη μουσική τεχνολογία και αναδεικνύει πώς οι τεχνολογικές εξελίξεις της μουσικής έχουν επαναπροσδιορίσει και τη μουσική εκπαίδευση, καθώς ενισχύουν νέες δυνατότητες έκφρασης, αλληλεπίδρασης και μάθησης. Η έρευνα περιγράφει μία παρέμβαση που βασίστηκε σε STREAM σενάρια για την πρωτοβάθμια εκπαίδευση, και πραγματοποιήθηκε σε ιδιωτικό σχολείο, κατά τη διάρκεια μουσικού ομίλου, με χρονική διάρκεια τριών σχολικών χρόνων. Η έρευνα έκανε χρήση αναδυόμενων τεχνολογιών και τεχνολογιών εμβύθισης και τεχνητής νοημοσύνης. Σύμφωνα με τα ευρήματα της παρέμβασης, οι μαθητές/τριες ανέπτυξαν δημιουργική έκφραση, αυτονομία, αυτορρύθμιση, αισθητηριακή εμπλοκή και συνεργατική επίλυση προβλημάτων, καλλιεργώντας παράλληλα ικανότητες υπολογιστικής σκέψης μέσω της δημιουργικής αξιοποίησης φυσικών και ψηφιακών μουσικών κόσμων.

Στο επόμενο άρθρο με τίτλο ***Ζητήματα συστηματοποίησης της λαϊκής βιολιστικής τέχνης στη σχολική εκπαίδευση***, ο Γιώργος Τσόγκας εξετάζει την ενσωμάτωση της «λαϊκής βιολιστικής τέχνης» στη σχολική μουσική εκπαίδευση. Αρχικά διευκρινίζεται ότι ο όρος περιγράφει όχι μόνο τα λεγόμενα «παραδοσιακά», αλλά και τα νεότερα αστικά λαϊκά μουσικά είδη. Κεντρικοί άξονες της όλης προσέγγισης είναι η ακουστική εμπειρία, η μίμηση, ο αυτοσχεδιασμός, η μουσική επιτέλεση, ενώ η βασική προβληματική αφορά τον τρόπο με τον οποίο στοιχεία της άτυπης μουσικής μάθησης στη λαϊκή βιολιστική τέχνη μπορούν να ενταχθούν σε ένα οργανωμένο εκπαιδευτικό πλαίσιο. Τέλος, ο συγγραφέας καταθέτει και συγκεκριμένες προτάσεις που αφορούν ζητήματα τεχνικής του οργάνου και εξάσκησης των μαθητών.

Το τελευταίο άρθρο αυτού του τεύχους έχει ιδιαίτερη αξία για εμάς. Οι Ιωσηφίνα Παπαλάμπρου, Γιάννης Λίτος και Δήμητρα Κόνιαρη στο άρθρο τους με τίτλο ***Η έρευνα για την ελληνική μουσική εκπαίδευση μέσα από τα άρθρα του περιοδικού «Μουσικοπαιδαγωγικά» (2004-2024): Μια ανάλυση περιεχομένου*** επιχειρούν να σκιαγραφήσουν τις μουσικοπαιδαγωγικές ερευνητικές τάσεις των τελευταίων είκοσι χρόνων στη χώρα μας, μέσα από τα άρθρα που δημοσιεύτηκαν στο περιοδικό *Μουσικοπαιδαγωγικά*. Μέσα από ανάλυση περιεχομένου παρουσιάζεται ένα υλικό που μας επιτρέπει να σχηματίσουμε μια πρώτη εικόνα των βασικών θεματικών που απασχόλησαν τους μουσικοπαιδαγωγούς στη χώρα μας την τελευταία κρίσιμη εικοσαετία, καθώς και πώς αυτές μπορεί να μεταβλήθηκαν. Σκιαγραφεί επίσης τις μεθοδολογικές επιλογές των ερευνητ(ρι)ών, και πώς ανταποκρίνονται τόσο στην εκάστοτε θεματική που διερευνάται όσο και στις παγκόσμιες ερευνητικές εξελίξεις. Παράλληλα παρέχονται χρήσιμες πληροφορίες για την ακαδημαϊκή και επαγγελματική ταυτότητα των συγγραφέων, για το φύλο και τη γενικότερη ερευνητική τους δραστηριότητα. Το άρθρο αποτελεί για εμάς κατά κάποιον τρόπο μια συστηματική ματιά στο παρελθόν και το παρόν μας, και συμβάλλει στον καλύτερο προγραμματισμό μας για το μέλλον.

Ευχόμαστε μία χαρούμενη και δημιουργική νέα χρονιά. Σας ευχόμαστε καλή ανάγνωση του τεύχους.

Οι διευθυντές σύνταξης του περιοδικού Μουσικοπαιδαγωγικά
Ζωή Διονυσίου & Θεοχάρης Ράπτης

Δεκέμβριος 2025